

METODOLOŠKO POJASNILO

BILANCE PROIZVODNJE IN POTROŠNJE KMETIJSKIH PROIZVODOV

To metodološko pojasnilo se nanaša na objavljanje podatkov:

- Bilance proizvodnje in potrošnje kmetijskih proizvodov, Slovenija, letno (Prva objava)

Vsebina:

1. NAMEN
2. PRAVNA PODLAGA
3. ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI
4. IZBOR ENOT OPAZOVANJA
5. ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV
6. DEFINICIJE
7. POJASNILA
8. OBJAVLJANJE PODATKOV
9. REVIDIRANJE PODATKOV
10. DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

Pripravila: Špela Gale

Zadnjič osveženo: 9. 6. 2017

1. NAMEN

Nameni izdelave bilanc proizvodnje in potrošnje kmetijskih proizvodov so:

- spremljanje tržnih gibanj,
- izdelava ekonomskih računov v kmetijstvu,
- izračun uteži za spremljanje gibanja cen v kmetijstvu,
- urejanje tržnih odnosov posameznih kmetijskih trgov v EU,
- spremljanje strukture in razvoja posameznih trgov,
- zagotavljanje informacij za agroekonomske odločitve.

Ključne statistike pri raziskovanju o bilancah proizvodnje in potrošnje kmetijskih proizvodov so:

- količina domače proizvodnje kmetijskih proizvodov,
- količina uvoza kmetijskih proizvodov,
- količina izvoza kmetijskih proizvodov,
- količina domače potrošnje kmetijskih proizvodov,
 - o za seme,
 - o za krmo,
 - o za nadaljno predelavo,
 - o za industrijsko proizvodnjo,
 - o za prehrano,
- količinske zaloge kmetijskih proizvodov,
- stopnja samooskrbe,
- količinska potrošnja na prebivalca,
- število prebivalcev.

2. PRAVNA PODLAGA

- [Letni program statističnih raziskovanj \(LPSR\)](#),
- [Zakon o državni statistiki](#) (Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01),
- [Uredba Sveta \(EU\) o ureditvi trga z vinom](#) (št. 1493/1999) (CELEX: 31999R1493),
- [Uredba Komisije \(EU\) o določitvi podrobnih pravil za uporabo Uredbe Sveta \(ES\) št. 1493/1999 glede zbiranja informacij za opredeljevanje proizvodov iz vina in za spremljanje trga z vinom ter o spremembi Uredbe \(ES\) št. 1623/2000 \(št. 1282/2001\) \(CELEX: 32001R1282\)](#),
- [Uredba Komisije \(ES\) o skupni ureditvi trga za vino glede podpornih programov, trgovine s tretjimi državami in obsega vinogradniških površin ter o izvajanju nadzora v vinskem sektorju](#) (št. 479/2008) (CELEX: 32008R479),

Podatki, ki jih posredujemo na Eurostat, se ne razlikujejo od podatkov objavljenih na podatkovnem portalu SI-STAT.

3. ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI

Bilance se lahko nanašajo samo na osnovne proizvode, samo na predelane proizvode ali na osnovne in predelane proizvode skupaj. Če se bilanca nanaša na osnovne in predelane proizvode skupaj, je potrebno proizvode preračunati na isto enoto (praviloma na ekvivalent osnovnega proizvoda). Bilance so pripravljene na osnovi Eurostatovih seznamov kod nomenklature industrijske klasifikacije in kombinirane nomenklature carinske tarife zunanje trgovine za posamezne skupine kmetijskih proizvodov ter tehničnih koeficientov za preračun predelanih proizvodov v ekvivalente osnovnih proizvodov za posamezne skupine kmetijskih proizvodov. Enote v koledarskih bilancah opisujejo standardizirane informacije o ponudbi in o povpraševanju za skupino proizvodov v državi za koledarsko referenčno obdobje 12 mesecev, v tržnih bilancah pa za proizvodno referenčno obdobje 12 mesecev, ki ni enako koledarskemu letu.

4. IZBOR ENOT OPAZOVANJA

V raziskovanje o bilancah proizvodnje in potrošnje kmetijskih proizvodov so zajeti vsi osnovni in/ali predelani proizvodi, ki ustrezajo Eurostatovemu priporočenemu naboru proizvodov (proizvodnja in zunanja trgovina) za posamezno bilanco (žita, meso, jajca, zelenjava, krompir, sladkor, riž, sadje in vino).

5. ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV

Priprava bilanc proizvodnje in potrošnje kmetijskih proizvodov se izvaja na osnovi pridobivanja podatkov različnih statističnih vprašalnikov:

- statistika rastlinske pridelave (Posejane površine KME-JUN, Doseženi pridelki zgodnjih posevkov in zgodnjega sadja KME-ZGK-P/L, Pričakovani pridelki poznih posevkov, sadja in grozdja KME_POZK-P/L, Raziskovanje strukture kmetijskih gospodarstev KME-JUNSTRK/3L, Popis kmetijstva POPIS)
- statistika živalske proizvodnje in zakola (Živinoreja in posejane površine v jesenski setvi KME-DEC, Zakol živine v klavnicah KME-ZAKOL/M),
- statistika industrijske proizvodnje (Industrijska proizvodnja IND-L),
- statistika zunanje trgovine (Intrastat INTRASTAT),

in administrativnih podatkovnih virov:

- Tržno informacijski sistem za trg jajc pri Agenciji za kmetijske trge in razvoj podeželja (MKGP),
- Register pridelovalcev grozdja in vina (MKGP)
- Eurostatovi sezname kod carinske nomenklature in tehničnih koeficientov pretvorbe,
- statistične ocene,
- ekspertne ocene Kmetijskega inštituta.

Vhodni podatki za pripravo prehranskih bilanc se zbirajo od januarja do decembra tekočega leta, pripravijo pa se za prejšnje koledarsko leto (t-1).

6. DEFINICIJE

Bilance proizvodnje in potrošnje kmetijskih pridelkov so za določeno časovno obdobje standardizirane informacije o ponudbi in povpraševanju za določen kmetijskih pridelek ali skupino pridelkov in se nanašajo na državo kot celoto. Bilance se glede na to, iz katerih podatkov se pripravijo, delijo na začasne in končne. Bilance predstavljajo sintezo velikega števila različnih statističnih in drugih podatkov s področja kmetijstva in živilske industrije. Izdelava bilanc po enotni metodologiji je vključena v redno statistiko pri vseh državah članicah Evropske unije. Po metodoloških priporočilih Eurostata so izdelane tudi bilance za Slovenijo.

Bilance glede na stopnjo predelave se lahko nanašajo samo na osnovne proizvode, samo na predelane proizvode ali na osnovne in predelane proizvode skupaj. Če se bilanca nanaša na osnovne in predelane proizvode, je treba vse proizvode preračunati na isto enoto (praviloma osnovni proizvod). Za preračun predelanih proizvodov v osnovni proizvod (in obratno) se uporabljajo tehnični koeficienti.

Osnovni proizvod je proizvod v svojem začetnem stanju (npr. žito, krompir, jajca ipd.). Količine osnovnih proizvodov se izražajo v teži standardnega proizvoda.

Predelani proizvod je rezultat predelave enega od osnovnih proizvodov. Stopenjski predelave je lahko več (npr. osnovni proizvod – koruza; prva stopnja predelave – škrob; druga stopnja predelave – glukoza; tretja stopnja predelave – izoglukoza). Stranski proizvodi, ki nastanejo pri predelavi osnovnega proizvoda (npr. otrobi), se v bilanci praviloma ne upoštevajo.

Referenčno obdobje za izdelavo bilanc proizvodnje in potrošnje kmetijskih pridelkov zajema 12 zaporednih mesecev; za **živalske proizvode** se to obdobje ujema s koledarskim letom, za **rastlinske proizvode**, razen za rastlinske maščobe, pa se to obdobje ujema s tržnim letom; to ni enako za vse skupine proizvodov. Bilance proizvodnje in potrošnje kmetijskih proizvodov delimo glede na referenčno obdobje, in sicer na koledarske in tržne.

Referenčna obdobja za bilance proizvodnje in potrošnje posameznih kmetijskih proizvodov:

- 1. 4.–31. 3. Zelenjava po vrstah
Sadje po vrstah
- 1. 7.–30. 6. Žito
Suhe stročnice
Krompir, krompirjev škrob
Zelenjava
Sadje
Sladkorna pesa, sladkor, med
Oljnice, rastlinske maščobe, oljne pogače
Krma
- 1. 8.–31. 7. Vino
- 1. 9.–31. 8. Riž
- 1. 1.–31. 12. Rastlinske maščobe, predelane maščobe
Meso

Mleko in mlečni izdelki
Jajca

Splošna shema: z bilancami primerjamo razpoložljivi proizvod ali skupino proizvodov s potrošenimi na določenem območju v določenem referenčnem obdobju.

razpoložljivo = potrošeno

razpoložljivo = proizvodnja + uvoz + zaloge na začetku

potrošeno = domača potrošnja + izvoz + zaloge na koncu

V poenostavljeni shemi bilanc, ki se uporablja v okviru Eurostata pri večini proizvodov (izjema bilanca vina), je namesto zalog na začetku in koncu referenčnega obdobja predvidena postavka »sprememba v zalogah«. Ta poenostavljena shema omogoča izdelavo bilanc tudi v primeru, če ni ločenih podatkov o zalogah na začetku in koncu referenčnega obdobja.

Ob objavi tekočih bilanc se osvežijo tudi podatki predhodnih bilanc.

Proizvodnja vključuje vse uporabne količine, proizvedene v državi v določenem referenčnem obdobju, ne glede na vrsto porabe. V rastlinski pridelavi proizvodnja pomeni pospravljeni pridelek v koledarskem letu, na katerega se nanaša začetek referenčnega obdobja. Nepospravljeni pridelek ter izgube ob spravilu in ob prevozu do gospodarstva ne štejejo kot proizvodnja.

Skupna proizvodnja vina vključuje proizvodnjo vin in mošta, namenjenega za pridelavo vina. Proizvodnja za druge namene je zanemarljiva. Razčlenitev po kakovosti poteka v skladu z nacionalno zakonodajo. Vsa vina, proizvedena po kmetijah, se štejejo za namizna vina. **Uporabna proizvodnja** obsega pridelek (bruto proizvodnja, zmanjšana za izgube pridelka) grozdja (deli se po barvi) v koledarskem letu, v katerem se začne referenčno obdobje, ki se nato pretvori v vino z uporabo tehničnih stopenj ekstrakcije. **Domača industrijska potrošnja** zajema količine destiliranega vina za proizvodnjo etilnega alkohola in vino, ki se uporablja pri proizvodnji kisa. **Predelava** vključuje količine vina, namenjene za proizvodnjo vermuta, in aromatična vina. **Potrošnja za prehrano** vključuje količino vin in mošta za prehrano ljudi. **Bilanca za vina je tudi edina izmed prikazanih bilanc, ki se pripravlja za tržno, to je vinsko leto.**

Zunanja trgovina vključuje uvoz in izvoz proizvodov po Kombinirani nomenklaturi carinske tarife (CN), in sicer ločeno za promet med državami članicami Evropske unije (EU) in za promet z drugimi državami (zunaj EU). Seznam kod CN in tehnični koeficienti za preračun v ustrezne enote (ekvivalente) je določen za vsako bilanco posebej.

Spremembe v zalogah se nanašajo na vse zaloge, ne glede na to, kje se te nahajajo. Predstavljajo razliko med zalogami na koncu in zalogami na začetku referenčnega obdobja. **Začetne zaloge** so definirane kot neporabljene količine proizvodov iz proizvodnje v predhodnem referenčnem obdobju, ki so na zalogi na prvi dan referenčnega obdobja. **Končne zaloge** so zaloge na zadnji dan referenčnega obdobja. Praviloma je treba v bilancah upoštevati zaloge vseh tistih proizvodov, ki se

upoštevajo tudi v zunanji trgovini. Zaloge na ravni trgovine na drobno in končnih porabnikov (gospodinjstva) niso vključene (vključene so v različne oblike domače porabe).

Domača potrošnja je sestavljena; vključuje tudi **semena ali jajca**, ki se porabijo za naslednji proizvodni cikel, **izgube**, ki so nastale med skladiščenjem, med prevozom, v predelavi in pripravi za trg, vključno s količinami, ki so bile umaknjene s trga, krmo, namenjeno neposredno za prehrano živali ali za proizvodnjo krmil, **industrijsko potrošnje** za proizvodnjo proizvodov za neprehranske namene, predelano (količine osnovnega proizvoda, porabljene za nadaljnjo predelavo), ter **potrošnje za prehrano** v predelani ali nepredelani obliki; zadnja zajema tudi izgube in spremembe v zalogah na ravni trgovine na drobno in končnih potrošnikov. potrošnja za prehrano: vse količine, ki so na razpolago za človeško prehrano v nepredelani ali predelani obliki; zajema tudi izgube in spremembe v zalogah na ravni trgovine na drobno in končnih porabnikov.

Stopnja samooskrbe kaže, v kolikšni meri domača proizvodnja (iz domačega osnovnega proizvoda) pokriva domačo potrošnje (potrošnje za krmo, hrano in potrošnje v industriji).

stopnja samooskrbe = proizvodnja * 100 / domača potrošnja

Stopnja samooskrbe, manjša od 100, pomeni primanjkljaj, stopnja nad 100 pa presežek v ponudbi (domači proizvodnji).

Potrošnja na prebivalca za prehrano v bilancah kaže količine proizvodov, ki so na razpolago prebivalstvu v državi v referenčnem obdobju. Pri tem je potrebno upoštevati, da ta potrošnja vključuje tudi izgube in spremembe zalog na ravni trgovine na drobno in končnih porabnikov. Potrošnja na prebivalca je izračunana z deljenjem porabe za prehrano s številom prebivalcev.

potrošnja za prehrano na prebivalca = potrošnja za prehrano / število prebivalcev

Za izračun potrošnje na prebivalca se uporabljajo podatki o številu prebivalcev iz uradnih statističnih virov. V bilancah za koledarsko leto je upoštevano število prebivalcev na dan 30.6..

7. POJASNILA

7.1 KLASIFIKACIJE

Osnovo za pripravo bilanc proizvodnje in potrošnje predstavljata industrijska in zunanjetrgovinska klasifikacija - <http://www.stat.si/StatWeb/Methods/Classifications>.

Nomenklatura industrijskih proizvodov se uporablja kot osnova za izbor proizvodov, za katere se spremlja količina proizvodnje, Kombinirana nomenklatura pa za izbor proizvodov, za katere se spremlja količina uvoza in izvoza. Klasifikaciji se uporabljata na nivoju agregirane dejavnosti.

7.2 OBDELAVA PODATKOV

Po prejemu vhodnih podatkov se opravi primerljivost vrednosti podatkovnih vsebin na podlagi primerjave vrednosti med posameznimi leti ter ob morebitnih obstoječih sorodnih virih podatkov. Vse morebitne nejasnosti glede podatkov se predhodno preveri pri vhodnih virih, morebitno popravljanje napak se opravi v sodelovanju z njimi. Po kontrolah in popravkih se vhodni podatki vnesejo v predpripravljene (Eurostatove) standardne delovne tabele bilanc proizvodnje in potrošnje. Po opravljenem vnosu vhodnih podatkov in tabelaciji v delovne tabele se pripravijo ekspertne ocene in izračunajo izravnalne postavke za manjkajoče vsebine podatkov; obdelava se konča s pripravo končnih tabel, urejenih po vrednostih določenih spremenljivk v standardni obliki, ki je primerna tudi za posredovanje na Eurostat. Postopki (imputacija oz. vstavljanje, uteževanje) zaradi morebitnih manjkajočih odgovorov (neodgovorov) se pri tem raziskovanju ne izvajajo.

7.3 DRUGA POJASNILA

Posredovanje bilanc proizvodnje in potrošnje kmetijskih proizvodov na Eurostat je v fazi prenove; v pripravi je evropska Okvirna uredba o statistiki kmetijskih inputov in outputov (SAIO), ki bo med drugim določala tudi vrste bilanc, njihovo referenčno obdobje, strukturo ter obvezne roke za poročanje na evropski ravni (Eurostatu). Strategija bo predvidoma stopila v veljavo v letu 2020.

8. OBJAVLJANJE PODATKOV

Podatke objavljamo:

Letno:

- Podatkovni portal SI-STAT: Kmetijstvo in ribištvo – Prehranske bilance – [Bilance proizvodnje in porabe za koledarsko leto](#), [Bilance proizvodnje in porabe za tržno leto](#).
- Prva objava (Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, Prehranske bilance): »Bilance proizvodnje in potrošnje kmetijskih proizvodov, letno«.
- Elektronska objava (Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, Prehranske bilance): »Bilance proizvodnje in potrošnje kmetijskih proizvodov, letno«.
- Evropski statistični urad (Eurostat).

9. REVIDIRANJE PODATKOV

9.1 OBJAVLJANJE ZAČASNIH IN KONČNIH PODATKOV

Objavljamočasne in končne podatke.

9.2 PRELOMI V ČASOVNI VRSTI

V časovni vrsti ni prišlo do prelomov, zato so vse časovne točke primerljive.

Metodološko pojasnilo o revidiranju podatkov je dostopno na spletni strani <http://www.stat.si/dokument/5296/RevidiranjeStatisticnihPodatkovMPsplosna.pdf>.

10. DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

Vprašalnik:

- Posejane površine (KME-JUN),
področje: Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, podpodročje: Rastlinska pridelava
- Doseženi pridelki zgodnjih posevkov in zgodnjega sadja (KME-ZGK-P/L),
področje: Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, podpodročje: Rastlinska pridelava
- Pričakovani pridelki poznih posevkov, sadja in grozdja (KME_POZK-P/L),
področje: Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, podpodročje: Rastlinska pridelava
- Raziskovanje strukture kmetijskih gospodarstev (KME-JUNSTRK/3),
področje: Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, podpodročje: Rastlinska pridelava
- Popis kmetijstva (POPIS KMETIJSTVA),
področje: Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, podpodročje: Rastlinska pridelava
- Živinoreja in posejane površine v jesenski setvi (KME-DEC),
področje: Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, podpodročje: Živinoreja, mleko in mlečni izdelki
- Zakol živine v klavnicah (KME-ZAKOL/M),
področje: Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo, podpodročje: Živinoreja, mleko in mlečni izdelki
- Industrijska proizvodnja (IND-L),
področje: Industrija, podpodročje: Proizvodnja in prihodki v industriji
- Intrastat (INTRASTAT),
področje: Trgovina in storitve, podpodročje: Uvoz in izvoz

<http://www.stat.si/statweb/Methods/QuestionnairesMethodologicalExplanationsQualityReports>

Splošni koncepti bilanc:

- **Dok. ESTAT/CPSA/447,**
- **Dok. ESTAT/CPSA/459,**
- **Dok. ESTAT/CPSA/471.**

Eurostatove metodološke smernice za bilance proizvodnje in potrošnje:

- **Dok. ASA/PE/635** Priročnik s splošnimi koncepti za izdelavo bilanc za proizvodnjo in potrošnjo kmetijskih proizvodov,
- **Dok. ASA/PE/636** Priročnik za izdelavo bilance za žita,
- **Dok. ASA/PE/637** Priročnik za izdelavo bilance za riž,
- **Dok. ASA/PE/638** Priročnik za izdelavo bilance za suhe stročnice,
- **Dok. ASA/PE/639** Priročnik za izdelavo bilance za krompir in krompirjevi škrob,
- **Dok. ASA/PE/640** Priročnik za izdelavo bilance za zelenjavo,
- **Dok. ASA/PE/641** Priročnik za izdelavo bilance za sadje,
- **Dok. ASA/PE/642** Priročnik za izdelavo bilance sladkorja in medu,
- **Dok. ASA/PE/643** Priročnik za izdelavo bilance za oljna semena in oljnice,
- **Dok. ASA/PE/644** Rev.1 Priročnik za izdelavo bilance za vino - <http://ec.europa.eu/eurostat/publications/manuals-and-guidelines>.